



JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Rebecca Sjöberg

En veterinärbesiktnings betydelse för felbedömning vid hästköp

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: David Dryselius

Termin: VT 2020

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
1 INLEDNING	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och frågeställning	4
1.3 Avgränsning	4
1.4 Metod och material	4
2 KORT OM FEL	6
2.1 Faktiska fel	6
2.2 Vanliga fel vid hästköp	6
3 KÖPARENS UNDERSÖKNING	8
3.1 Betydelsen av att ha känt till	8
3.2 Vad köparen borde upptäckt	8
4 VETERINÄRBESIKTNING	10
4.1 Besiktningens innebörd	10
4.2 Veterinärintygets betydelse	11
5 DISKUSSION	12
5.1 Har köparen en undersökningsplikt?	12
5.2 Vad krävs av undersökningen?	13
5.2.1 Undersökningens omfattning	13
5.2.2 Veterinärers presumtionsverkan	14
5.3 Kan besiktningen betraktas som sedvänja?	14
6 AVSLUTANDE KOMMENTAR	16
7 KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	17
7.1 Litteratur	17

7.2	Elektroniskt material	17
7.3	Offentligt tryck	18
7.4	Övrigt	18
8	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	19

Summary

The horse industry in Sweden continues to grow. The equestrian sport is one of the most popular sports in Sweden with performers from beginners level to riders in the world cup. The number of horses in Sweden was in a survey made in 2016 counted to approximately 355 500. With many performers and a lot of horses comes a wide market, a market that should be growing in pace with the development of the sport.

Today's horse trading are covered by the same legislation as trading with non-living things. The biggest problem is that horses are living animals, they are in constant change and cannot be compared with non-living things made from plastic. Other problems are that the value of a horse can differentiate from a couple of thousand to millions and there are a lot of different purposes with buying a horse. Just by reading this we get a bit of understanding for the difficulty of horse trading being covered by a legislation that are suited for non-living thing.

There are ongoing discussions whether there are any kind of obligation for the buyer to inspect the product or not. These discussions get a bit more interesting when it comes to horse trading, the procedure of buying a non-living thing and the procedure of buying a horse has essential differences. Buying a horse often precedes by different inspections. The buyer can observe the horse from the ground, try it out by riding the horse and let a veterinarian do an inspection. The inspection done by the veterinarian is the biggest difference, that an expert is a part of the procedure should have some meaning. That is a reason to discuss whether an inspection, especially an inspection made by a veterinarian, can be seen as practice.

Sammanfattning

Hästnäringen i Sverige fortsätter att växa. Ridsporten är en av de mest populära sporterna i Sverige med utövande från nybörjarnivå upp till världseliten. Vid en mätning som gjordes 2016 uppmättes antalet hästar i Sverige till cirka 355 500 stycken. Med många utövande och många hästar i landet kommer en bred handel, en handel som i takt med sportens utveckling också borde öka.

Idag omfattas hästaffärer av samma lagstiftning som handeln med icke levande ting. Det största problemet är att hästar är levande djur, de är under ständig förändring och kan inte jämföras med ett dött ting av plast. Andra problem är att värdet kan skilja från några tusen kronor upp till mångmiljonbelopp och användningsområdet varierar väldigt mycket. Bara här får vi en liten förståelse för den svårighet som råder i att hästköp omfattas av en lagstiftning som är anpassad för icke levande ting.

Inom köprätten pågår debatter om huruvida det går att utläsa någon form av plikt för köparen att undersöka varan den köper. Denna debatt blir extra intressant för hästköp, förfarandet vid köp av icke levande ting och förfarandet vid köp av häst skiljer sig åt väsentligt. Ett hästköp föregås i de flesta fall av flera undersökningar. Köparen kan skåda hästen från marken, om möjligt sker provridning och sist genomförs en veterinärbesiktning. Vad som är den stora skillnaden är veterinärbesiktningen, att ta in en expert för att utföra en undersökning borde ha en viss betydelse. Det tål därför att diskutera huruvida undersökning, speciellt besiktningen, vid hästköp är att betrakta som sedvänja.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Antalet hästar i Sverige uppgår till cirka 355 500 stycken, detta framkom genom en uppskattning av hästpopulationens storlek som Jordbruksverket gjorde år 2016.¹ Hästnäringen i Sverige omsätter drygt 40 miljarder per år och sysselsätter cirka 40 000 heltidsarbeten. Hästnäringen utvecklas hela tiden och dess betydelse för den svenska ekonomi är under ständig ökning.²

En del av hästnäringens alla beståndsdelar är förmedling av häst. Tillämplig lag för köp av häst inom Sverige är köplagen (KöpL) eller konsumentköplagen (KKöpL). Avgörande för lagvalet är parterna i köpet. KKöpL blir tillämplig i de fall en näringsidkare säljer till en konsument, 1 § KKöpL. I annat fall är det KöpL som ska tillämpas på köpet.

Som lagarna ser ut är det ingen skillnad på att köpa en häst eller att köpa en kaffebryggare. Häst som ett objekt för handel är väldigt speciellt i jämförelse med döda ting. Det är ett levande djur under ständig förändring och till skillnad från andra levande djur är hästen oftast dyrare och svår att värdesätta. Bara inom ridsporten kan prisklassen variera från några tusen till flera miljoner kronor. Under längre tid har en debatt pågått om huruvida köplagstiftningen är lämplig att tillämpa på hästar. 2008 lades det fram en motion gällande en ny speciallagstiftning för försäljning av djur, speciellt hästar. Dagens köplagstiftning är skriven för massproducerade varor där fel kan avhjälpas eller varan ersättas. I motionen läggs det fram flera skäl till varför en häst inte kan jämföras med andra varor. Det kan innebära orimliga konsekvenser för säljaren som bär ansvar i upp till två år från köpet och där ersättningar kan bli alldeles för kostsamma för säljaren. Hävs ett köp och köparen inte haft möjlighet att använda hästen till det den var avsedd för kan köparen under vissa omständigheter begära ersättning för alla utlägg under tiden hästen befunnit sig i personens ägo. Det kan röra sig om enorma kostnader bara för basutlägg som stallplats, foder, hovslagare m.m.. Döda ting har aldrig sådana omkostnader som ett levande djur har i omvårdnad, en av de stora skillnaderna som utgör ett skäl till varför det inte går att jämföra varor med hästar.³

¹ Kielén, Olsson, Nordgren och North, *Hästhållning i Sverige 2016*, s. 57.

² Heldt, Macuchova, Alnyme och Andersson, *Samhällsekonomska effekter av hästnäringen*, s. 19ff.

³ Motion 2008/09:C420 Försäljning av levande djur.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att granska hur den köprättsliga lagstiftningen förhåller sig till köp av häst. Specifikt att undersöka huruvida det finns någon undersökningsplikt för köparen och vad denna i så fall innebär vid hästaffärer. Samt vilken betydelse en veterinärbesiktning har och om den kan ses som sedvänja. För att uppnå syftet med uppsatsen ska följande frågor diskuteras och besvaras:

- Finns det någon plikt för köparen att undersöka varan den avser att köpa?
- Vad får en veterinärbesiktning för betydelse för vid en eventuell felbedömning?
- Finns det för grunder för att veterinärbesiktningen ska ha utvecklats till att utgöra sedvänja?

1.3 Avgränsning

Uppsatsen kommer endast behandla förmedling inom Sverige, internationell köprätt kommer därför inte att redogöras för. Eftersom de flesta köpen av häst faller under KöpL är uppsatsen begränsad till att inte omfatta konsumentförhållanden och därmed inte KKöpL. Inom hästsporten finns många olika grenar och vissa av dessa skiljer sig mer åt än andra. I denna uppsats kommer endast ridhästar att behandlas, travsporten och galoppsporten kommer inte diskuteras. För att få en viss förståelse för vad ett fel innebär när det kommer till hästar görs en kort redogörelse för faktiska fel och vad det kan vara på hästen. Andra kategorier av fel utelämnas. Eftersom uppsatsens syfte har fokus på undersökningsplikten kommer uppsatsen att utgå från köparens perspektiv och se problemen ur denna synvinkel.

1.4 Metod och material

Uppsatsen utgår från en rättsdogmatisk metod för att förklara och analysera de rättsregler som aktualiseras av uppsatsens frågeställningar. Metoden avser tolkning och systematisering av gällande rätt. Detta sker genom diskussion och analys av ett rättsligt problem utifrån accepterade juridiska källor.⁴ Förhållningssättet till de problem som aktualiseras genom uppsatsen är ett kritiskt perspektiv. Syftet med uppsatsen är inte att hitta någon bättre lösning och därför resoneras det inte så mycket om de lege ferenda. Utan uppsatsen utgör mer en kritisk granskning av hur rättsläget ser ut idag. Lagtext, lagkommentarer och propositioner ligger till grund för

⁴ Nääv och Zamboni, *Juridisk metodlära*, s. 23.

redogörelsen av vad gällande rätt föreskriver om faktiska fel och köparens eventuella undersökningsplikt. Inom området råder det brist på prejudicerade avgöranden från högsta instans, inga mål har kommit upp till Högsta domstolen efter att reglerna från senaste KöpL börjat tillämpas. Mål från underinstanserna har därav inhämtas för att få en inblick i hur domstolen resonerar kring de aktuella problemen. Även litteratur som är specifik för hästnäringen råder det stor avsaknad av. För att få grepp om de grundläggande köprättsliga delarna har allmän litteratur i köprätt använts. Artiklar och rapporter från sakkunniga på ämnet har varit till stor hjälp för att få en uppfattning om rättsläget och hur problemet ser ut i praktiken.

Första kapitlet är en inledning som visar vad syftet är med uppsatsen och de problem som ska försöka belysas genom uppsatsen. Kapitel två till fyra är redogörelse för den fakta som grundar vidare diskussioner om frågeställningarna. Sedan följer ett kapitel som innehåller diskussion och analys av frågeställningarna. Uppsatsen avslutas med några sista kommentarer.

2 Kort om fel

2.1 Faktiska fel

Inom köprätten talar man om fel som ett samlingsbegrepp för flera situationer. Fel kan kategoriseras i olika grupper beroende av vad de grundar sig i. En redogörelse görs för faktiska fel för att få en inblick i hur komplexa och svårupptäckta felen kan vara vid hästköp.

Faktiska fel har en grund i avtalet, i vad parterna kommit överens om. Första tanken leder till faktiska fel i varan, fel som gör att den inte går att använda för sitt ändamål. Men många gånger kan det handla om situationer där uttrycket ”fel” syftar till att varan inte är avtalsenlig. Alltså varan kan vara ändamålsenlig men avvika från vad parterna avtalat i fråga om varans fysiska beskaffenhet.⁵ 17 § första stycket KöpL anger principen att bedömningen av huruvida det föreligger ett fel i varan ska i första hand ske med beaktande av vad parterna avtalat. Varan ska överensstämma med avtalsinnehållet vad gäller art, mängd, kvalitet och andra egenskaper. Vid bedömningen av avtalsinnehållet ska det beaktas vad parterna både skriftligen och muntligen utfäst samt andra uppgifter som lämnats på ett sätt att de bör beaktas.⁶ Skulle inte parterna ha avtalat något speciellt om varan kan det ändå indirekt framgå av ett avtal. Det kan handla om omständigheter kring köpet, exempelvis är pris en omständighet som kan ge vägledning gällande varans kvalitet.⁷ 17 § andra stycket KöpL är subsidiär till första stycket och anger fyra punkter för varans beskaffenhet om avtalet inte innehåller tillräcklig information. Är inte en uttömmande beskrivning av felsituationer utan ses mer som en vägledning genom att ange några centrala principer till grund för en eventuell felbedömning.

2.2 Vanliga fel vid hästköp

En av de vanligast hävdade felen hos hästar är lynnesfel, med det menas att hästens personlighet inte överensstämmer med upplysningarna från säljaren.⁸ Exempelvis kan säljaren ha marknadsfört hästen som trygg och lugn men det visar sig att den istället är orolig och svårhanterad. Här stor domstolen inför en svår fråga att bedöma, om det är nya ägarens okunskap som orsakat beteendet eller om hästen faktiskt avviker från vad säljaren upplyst. Det är mycket som kan ligga till grund för en häst ändrade beteende och det är inte ovanligt vid ägarbyte. Ny ryttare och tränare, annan utrustning, annat underlag samt ett miljöombyte är stora omställningar för

⁵ Ramberg och Herre, *Allmän köprätt*, s. 97.

⁶ Lagkommentar till 17 § KöpL, Karnov, not 55.

⁷ Prop. 1988/89:76 om ny köplag, s. 84.

⁸ Adler och Fock, *Köpa och sälja häst: juridisk hjälprea vid hästaffärer*, s. 44.

en häst.⁹ Visas bland annat i ett fall från hovrätten där köparen yrkat om att häva köpet eftersom hästen var svårriden och led av kroniska sjukdomar. Köpet hade föregåtts av en veterinärbesiktning utan anmärkning. Domstolen ansåg att hästen inte var behäftad med något fel i KöpL mening eftersom hästens beteende varierade beroende på vem som hanterade den. De bedömde att problemen grundades i hästens och ryttarens samarbete och inte i några medicinska.¹⁰

En annan vanlig grund för åberopande av fel är medicinska avvikelser i form av röntgenfynd. Det handlar om exempelvis lösa benbitar, kissing spines, artros eller spatt. Lösa benbitar är en vardaglig term för den medicinska diagnosen osteochondros. Det handlar om förändringar i hästens tillväxtbrosk som resulterar i att benbildningen inte sker normalt. Detta är ett sjukdomstillstånd som inleds under hästens första år så är hästen lite äldre kan köparen oftast vara säker på att felet förelåg innan köpet. Är det däremot en yngre häst, som kanske inte är inriden, kan bevisläget bli svårare eftersom symptomen kan komma långt senare när hästen börjar utsättas för påfrestningar. Däremot är det inte alltid hästen är besvärad av det, finns flera hästar som trots sin diagnos tävlar på elitnivå och i många fall går det även att åtgärda med hjälp av titthålskirurgi. Kissing spines är en väldigt vanlig åkomma i hästens rygg och grundar sig i att hästen har närliggande eller överridande tornutskott. Flera studier har visat att en stor majoritet av friska hästar som röntgas har mer eller mindre av diagnosen kissing spines. Detta är alltså en väldigt vanlig diagnos som inte behöver betyda att hästen är lidande av det eller att det utgör ett köprättsligt fel. Spatt är en kronisk ledinflammation i hästens bakben. Det är en långsam process där ledbrosket successivt bryts ner och istället bildas det ben runt leden. Veterinär kan oftast med hjälp av röntgen och sjukdomshistoria få en hyfsad bild av när sjukdomen uppkom. Spatt är en allvarlig sjukdom, vissa hästar kan leva länge med det medan vissa måste avlivas i tidig ålder.¹¹

⁹ Leissner och Gustafsson, *Checklista för köp och sälj av häst*.

¹⁰ Mål nr T 3016-08.

¹¹ Deckeman, *Fel i häst*, s. 44ff.

3 Köparens undersökning

3.1 Betydelsen av att ha känt till

Det finns ingen bestämmelse i KöpL som förpliktigar köparen att undersöka varan innan köp. 20 § första stycket KöpL anger emellertid att fel som köparen måste antas ha känt till vid ingående av köpeavtalet, kan inte åberopas som fel vid senare tillfälle. Det kan ses som någorlunda självklart att en köpare inte bör ha möjlighet att åberopa vad den faktiskt känt till, i det fallet vet ju köparen precis vad den köper. Däremot om köparen inte känt till men varit ousäktligt ovetande får den inte grunda ett felansvar på vad den tidigare varit ousäktligt ovetande om. Detta följer av lagens formulering ”måste antas ha känt till”. Vad som är att betrakta som ousäktligt kan vara att inte iaktta något som svårigen kan undgås att notera.¹²

För att en köpare ska mista sin rätt att åberopa ett fel krävs det däremot att personen både varit medveten om den omständighet som felet hänför sig till och att den haft en uppfattning om omständighetens betydelse. Med detta menas att om köparen innan köpet blir varse om en omständighet som utgör ett fel, men köparen saknar nödvändiga kunskaper och kan inte rimligen antas inse betydelsen av den omtalade omständigheten, förlorar köparen inte sin rätt att åberopa felet. Avgörande för en sådan bedömning är bland annat vad det rör sig om för vara, vilka kunskaper köparen har på området samt andra omständigheter i det enskilda fallet.¹³

3.2 Vad köparen borde upptäckt

Av 20 § andra stycket KöpL framgår principen att köparen som fel inte får åberopa vad den borde upptäckt vid en undersökning. Det finns ingen allmän skyldighet för köparen att på eget initiativ undersöka varan, såvida det inte följer av avtalet, handelsbruk eller annan sedvänja. Har köparen däremot gjort en undersökning eller avstått från att göra en sådan trots uppmaning från säljaren kan det få påverkan för köparens rätt att åberopa ett fel vid senare tillfälle. En uppmaning från säljaren behöver inte vara direkt given i ord utan kan även lämnas indirekt. Vanligt är att säljaren håller varan tillgänglig för undersökning vid förhandlingen om köpet.¹⁴ Ett exempel på detta uppdagades i ett gammalt klassiskt rättsfall där talesättet ”skåda häst i mun före köp” föddes. Hästen köptes på en marknad men visade sig att den hade överbett vilket gjorde att den inte kunde äta ordentligt. Det stod klart att om köparen undersökt hästens mun innan köpet hade felet upptäckts. Domstolen ansåg att köpet inte kunde hävas eftersom köparen underlåtit att

¹² Ramberg och Herre, s. 93.

¹³ Prop. 1988/89:76 s. 93.

¹⁴ Ibid. s. 94.

undersöka hästen fastän tillfälle funnits.¹⁵ Undantag från det här är om köparen har godtagbar anledning att avstå en undersökning eller om säljaren handlar i strid mot tro och heder. En omständighet som kan ses som godtagbar är om undersökningen skulle vara alltför kostsam eller besvärlig för köparen.¹⁶ Ett exempel för hästköp skulle vara om hästen står väldigt långt bort, bara inom Sverige kan det röra sig om långa sträckor men även om hästen skulle stå utomlands. Kan vara besvärligt och ganska kostsamt att då åka och provrida och undersöka hästen innan ett köp. Säljarens uppträdande kan också ge köparen anledning att helt eller delvis avstå från att undersöka varan. Ett vanligt exempel är att säljaren lämnat uppgifter eller utfästelser om varan. Köparen kan då ha anledning att tolka säljarens uttalanden som en omständighet som befriar denna från undersökning, i alla fall till den del uppgifterna avser.¹⁷

Att observera är att om köparen undersökt varan eller trots uppmaning avstått utan godtagbar anledning förlorar köparen inte all rätt att åberopa fel i varan. Endast de fel som borde upptäckas vid en undersökning har köparen förlorat rätten att åberopa. Dolda fel kan fortfarande åberopas mot säljaren. Vad köparen borde ha märkt ska bedömas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Det ska beaktas hur långtgående undersökningen varit eller borde ha varit samt köparens möjligheter att upptäcka felet. I förarbetena anges att bedömningen ska utgå från ”den grad av omsorg som kan krävas av en person i köparens ställning”. Formuleringen antyder att en viss hänsyn ska tas till den enskilda köparen och dess sakkunskaper.¹⁸

När det kommer till hästköp kan en undersökning innebära flera olika moment. Ofta åker man och kollar på hästen flera gånger innan ett köp faktiskt sker. Då studerar man hur hästen beter sig både i stallen och under rytter, oftast först med ägaren och sen får köparen provrida. Många gånger provrider man kanske mer än en gång för att uppleva hästen i olika miljöer, både på banan och ute i naturen.¹⁹

¹⁵ NJA 1922 s. 596.

¹⁶ Prop. 1988/89:76 s. 94.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Borg, *Att provrida en häst*.

4 Veterinärbesiktning

4.1 Besiktningens innebörd

När det rör sig om köp av häst är det vanligt att hästen undersöks innan köpet genom en veterinärbesiktning. En veterinärbesiktning består av en allmän genomgång av hela hästen. Vad veterinären kollar på är bland annat muskulatur, benställning, rygg, hovar, hud, hjärta och lungor samt ögon och öron. Utöver detta görs även en rörelsekontroll vilken sker på både mjukt och hårt underlag samt på rakt och böjt spår. På begäran kan besiktningen kan även innehålla andra undersökningar, tex röntgen.²⁰

Målet med besiktningen är att veterinären ska ge en objektiv och saklig status på hästen och upptäcka eventuella fel som en person utan den kunskapen inte kan förväntas upptäcka. Det finns två varianter av veterinärbesiktning, antingen gör veterinären en gårdsbesiktning eller så gör den en klinikbesiktning. Vid en gårdsbesiktning kommer veterinären ut till den plats hästen står uppstallad och genomför besiktningen. Klinikbesiktningen sker istället på en veterinärklinik där det finns mer utrustning och väl anpassade lokaler. Vilken besiktningstyp som blir aktuell är upp till köparen och säljaren men vanligt är att prisklassen styr, köp som rör hästar i en lite högre prisklass rekommenderas att välja besiktningen på klinik.²¹ Idag finns det standardblanketter framtagna av Sveriges Veterinärförbund för att veterinärer ska få samma underlag att utgå ifrån vid sina undersökningar.²²

När en häst blivit besiktigad av en veterinär och veterinären gett ett utlåtande om att hästen verkar frisk brukar man säga att hästen ”gått genom” besiktningen. Precis som man uttalar sig om sin bil när den blivit godkänd på besiktningen. Vid hästköp blir det dock en missuppfattning, en häst som besiktigas blir inte godkänd eller ej godkänd. Besiktningen är att se som ett av de underlag som är till hjälp vid ett eventuellt köp, bland annat för vilket pris som de ska komma överens om. Veterinären gör en så noggrann undersökning den kan för att upptäcka eventuella skador och sjukdomar. Däremot är deras utlåtande ingen garanti för en fullt frisk häst som kan användas till precis det köparen vill. Vad man vill uppnå med en besiktning är istället att i bästa möjliga mån se vilket skick hästen befinner sig i vid det tillfället.²³

²⁰ Nordin, *Veterinär gör riskbedömningen – du avgör köp.*

²¹ Nordin, *Köpebesiktning – viktigast för säljaren.*

²² Sveriges Veterinärförbund, *Blanketter.*

²³ Petersen, *Besiktning av häst eller inte?.*

4.2 Veterinärintygets betydelse

För en felbedömning vid hästköp har det visats att veterinärers uttalanden ofta kan tilldelas stor relevans.²⁴ I fallet med hästen Jaquar yrkade köparen om hävning av köpet på grund av fel av väsentlig betydelse som även säljaren borde insett. Flera veterinärer medverkade som vittnen och även uttalanden från andra veterinärer inhämtades. Hovrätten lade stor vikt vid både vid veterinärernas vittnessagor och vid de skriftliga uttalandena som inkommit.²⁵ Veterinärer har genom praxis tilldelats en form av presumtionsverkan på grund av den problematik som råder kring fastställande av om det föreligger något köprättsligt fel hos häst. Avseende veterinärers utlåtande råder det alltså en presumtion om att hästen är att betrakta som felfri även i juridisk bemärkelse. Det besitter en annan sakkunskap vad gäller hästens anatomi och fysiologi än vad den vanliga hästägaren gör. Veterinärer själva har däremot uttryckt att det finns svårigheter kring deras bedömning i juridiskt avseende. Det är komplicerat att se vilka avvikelser från ”normalhästen” som ska tillmätas betydelse och i vilken grad. Relevansen av en avvikelse kan variera kraftigt beroende på hästens ändamål. En avvikelse hos en häst kan utvecklas till ett allvarligt fel medan samma avvikelse hos en annan häst kan vara helt betydelselös. Det är stor skillnad på om det rör sig om en tävlingshäst eller en hobbyhäst.²⁶

Viktigt att komma ihåg är att ett uttalande eller ett intyg från en veterinär är medicinskt, det ger en förklaring till hästens hälsotillstånd vid tillfället för undersökningen. Detta är inte att likställa med att veterinärintyget är en utfästelse om att hästen är helt frisk och utan fel ur ett juridiskt perspektiv. Att ett veterinärintyg inte utgör en garanti om att hästen är felfri i juridisk mening har Hovrätten bland annat uttryckt i ett rättsfall där en häst såldes vidare i flera steg. Innan första köpet genomfördes villkorade köparen att hästen skulle genomgå en veterinärbesiktning utan några större fel för att köpet skulle fullgöras. Veterinärbesiktning genomfördes utan anmärkning och köpet fullgjordes. En kort tid senare skulle hästen säljas vidare, därför genomfördes ännu en besiktning och även den utan anmärkning. En potentiell köpare ville att hästen skulle genomgå ytterligare en besiktning och då på klink till skillnad från de tidigare. Vid klinkbesiktningen visade det sig att hästen var halt och hade rörelsestörningar. Vid återbesök hos veterinär kvarstod diagnosen och det fastställdes att hästen aldrig skulle kunna användas som ridhäst vilket var ändamålet. Med anledning av detta yrkade den första köparen att tillhandahållandet av veterinärintyget från första besiktningen utgjorde en garanti för att hästen var felfri. Hovrätten gjorde bedömningen att endast den grund att första köpet var villkorat med att hästen skulle besiktigas utan allvarliga brister inte innebar en garanti om att hästen var fri från de fel som senare upptäcktes.²⁷

²⁴ Se tex Mål nr T 3977-08, Mål nr T 5745-10 och Mål nr T 3262-08.

²⁵ Mål nr T 3262-08

²⁶ Sultan och Letsjö, *Hästar och konsumentköplagen – ett projektarbete under 2010 i samverkan mellan ASVH, Svenska Ridsportförbundet och Sveriges Veterinärförbund*.

²⁷ Mål nr T 10067-09

5 Diskussion

Som upplystes i början av uppsatsen görs det ur ett juridiskt perspektiv ingen skillnad på köp av häst och köp av icke levande ting. Detta skapar en del problem och frågeställningar gällande undersökning och eventuell felbedömning vid hästköp. Det rör sig om levande djur under ständig förändring. Fel som kan uppkomma är oändliga och många av sådan komplex natur att de svårigen kan upptäckas och härledas till en viss händelse eller tidpunkt då det utbröt. Avvikelse på en häst kan få förödande konsekvenser medan de på en annan häst inte behöver visa sig över huvudet. Det rör sig om individer med olika ändamål och olika förutsättningar. Vissa hästar ska tävla svårklass hoppning och vissa ska endast gå en runda i skogen. Här handlar det också om en väldig prisskillnad, från några tusen kronor upp till mångmiljonbelopp. Något av det viktigaste att ta i beaktande är att för många köpare och säljare har hästen ett emotionellt värde som kan spela stor roll vid en tvist.

5.1 Har köparen en undersökningsplikt?

I KöpL anges inte någon plikt för köparen att undersöka varan. Istället har lagstiftaren begränsat köparens möjlighet att åberopa fel i två situationer, när köparen undersökt varan innan köp och när köparen underlåtit att undersöka varan trots säljarens uppmaning. I båda situationerna är köparen begränsad att göra gällande fel som den borde ha märkt vid en undersökning. Samtidigt anger lagen att som fel får köparen inte åberopa vad den varit orsakligt ovetande gällande. Läger man samman detta måste köparen ha viss insikt i den vara personen handlar för att inte vara orsakligt ovetande. För att uppnå detta måste någon form av kontroll ske av varan, samtidigt finns det ingen plikt för köparen att undersöka varan. Och skulle köparen undersöka varan har den plötsligt begränsat sina möjligheter att göra ett fel gällande i ett senare skede om felet var av sådan natur att det skulle upptäckas vid undersökningen.

Det här är något som kan diskuteras inom hela köprätten, inte enbart gällande köp av häst. Men det finns ändå en väsentlig skillnad. Vid köp av häst läggs en köpeskillning precis som för icke levande ting. Hur stor den är kan variera från några tusen kronor till mångmiljonbelopp, så stort spann brukar vi inte tala om när det rör sig om andra objekt. Från den dagen köparen tar hem hästen börjar den kosta pengar i form av omkostnader, det rör sig alltså inte längre om en engångskostnad som för andra objekt. Köparen vet det tilltänkta ändamålet med hästen, vet vilka egenskaper hästen ska ha och många gånger tittar en köpare på flera hästar för att hitta just den som bäst för sig. Vad alla hästägare vet är att det finns ingen ersättare, det finns inte en annan häst som är precis likadan och kan ersätta en annan häst om något skulle vara fel. Allt detta talar för att det bör föreligga en viss försiktighet i köp som rör häst som möjligen inte är

nödvändig vid köp av icke levande ting. De flesta hästköp idag föregås inte av enbart en undersökning, utan oftast genomförs flera undersökningar. Det står väl hyffsat klart att någon plikt för köparen att undersöka varan inte finns, varken uttryckligen i lagen eller framarbetad i praxis. Däremot skulle jag vilja påstå att vid hästköp är det så pass vedertaget att minst en undersökning genomförs att det går att tala om en form av plikt för köparen att genomföra någon undersökning. Det är lite som att bädda för ett fel om man väljer att ge sig in i ett hästköp utan att genomföra någon undersökning. För hästaffärer råder en helt annan försiktighetsgrad än vid andra köp. Det handlar inte om huruvida det genomförts någon undersökning utan i vilken omfattning denna varit och vilka försiktighetsmått köparen företagit innan köpet.

5.2 Vad krävs av undersökningen?

5.2.1 Undersökningens omfattning

Det är en sak att fastställa om det föreligger någon undersökningsplikt eller inte och en annan att säga vad som omfattas av denna plikt. Vid hästköp är det av betydelse att diskutera vad som faktiskt ska undersökas. Det rör sig om levande djur där antalet möjliga fel och var de kan finnas inte går att förutse som det kan gå med icke levande ting. Som jämförelsen ovan med en kaffebryggare, det går i största mån att veta var ett fel kan inträffa och undersöka detta, exempelvis vet vi att om det är fel på brännaren kommer kaffet inte att hålla värmen som det är tänkt.

Inom hästnäringen har man som en form av hjälp i detta problem tagit in en tredje part, en veterinär. Veterinären har tagits in i köpet som en experthjälp för att genomföra en undersökning i form av besiktning. Även detta ger ett incitament till hur komplicerade dessa köp av levande djur faktiskt är i jämförelse med köp av icke levande ting. Idag har det framarbetats en form av standardformulär för veterinärerna att följa vid en besiktning. Omfattningen av undersökningen ska inte vara någon skillnad beroende på vilken veterinär parterna väljer.

Frågan är vilken betydelse en veterinärbesiktning har. För köparen är veterinärens utlåtande oftast avgörande för om köpet ska genomföras. Vad många nog också tror är att intyget går att förlita sig på även i senare skeenden. Men ser vi till den, förvisso väldigt bristfälliga, praxis som finns på området verkar så inte vara fallet.

5.2.2 Veterinärers presumtionsverkan

I praxis syns en utveckling till att veterinärer tilldelas en form av presumtionsverkan eftersom de besitter en annan sakkunskap än en vanlig lekman. Det handlar då om att veterinärers utlåtande har blivit en form av presumtion för att hästen är felfri även i juridiskt hänseende. Den vanliga hästägaren innehar förmodligen inte samma kunskap om hästens fysik som en veterinär vilket borde innebära att en köpare ska kunna förlita sig på veterinärens utlåtande i samband med besiktning. Vad denna presumtionsverkan faktiskt innebär verkar däremot inte helt klart. Domstolen har i flera mål lagt stor vikt vid både veterinärintyg och veterinärers vittnesmål. Viktigt att komma ihåg är att veterinärintyget däremot är en färskvara. I några mål har domstolen betonat att hästen är ständigt föränderlig och ett veterinärintyg är ingen garanti på att det inte senare kan föreligga ett juridiskt fel. Här blir en svår balansgång. Veterinärintyg kan ha en avgörande betydelse vid en tvist men samtidigt kan köparen inte förvänta sig att intyget utgör någon garanti för att hästen är felfri. Som veterinärer själva uttryckt kan det uppstå en problematik när deras medicinska kompetens ska överföras till en juridisk tvist. Det intyg veterinären ger vid en besiktning är ett utlåtande om hästens hälsotillstånd vid undersökningens tidpunkt. Många köpare beslutar vid besiktningen, vissa även innan, att om hästen inte har några anmärkningar eller om det är anmärkningar utan relevans så genomförs köpet. Köparen väljer att förlita sig på veterinärens utlåtande.

Min tolkning av detta är att veterinärintyget måste skiljas från den juridiska frågan. Intyget ger köparen en trygghet i att veta om hästen är frisk vid köpet och om den lämpar sig till det tilltänkta ändamålet. Skulle en tvist uppstå säger inte veterinärintyget att hästen är felfri i juridisk mening. Vad intyget kan få betydelse för är sakfrågan, hästens hälsotillstånd, och möjligen att det kan utgöra en del av bevisningen. Eftersom det är brist på prejudicerande avgörande där domstolen uttalar sig i frågan är det fortfarande mycket spekulationer. Viss vägledning kan finnas i de få fall som avgjorts i underinstanser men det råder stort behov av att klargöra frågan, antingen genom praxis eller genom ny lagstiftning.

5.3 Kan besiktningen betraktas som sedvänja?

3 § KöpL anger att lagen är dispositiv, bestämmelserna ska inte tillämpas i den mån annat följer av avtalet, handelsbruk eller annan sedvänja som binder parterna. Idag är det väl etablerat att en besiktning genomförs vid ett hästköp, utöver detta sker väldigt ofta även provridning. Det bör därför diskuteras huruvida besiktningen kan betraktas som sedvänja. Vid de flesta köp av en ridhäst genomförs en provridning, i många fall även mer än en. Undantaget är köp som rör unghästar som inte är inridna, ettåriga och

tvååriga hästar ses då oftast endast från marken. Köparen genomför alltså någon form av undersökning i första hand. Vidare så sker vanligtvis en veterinärbesiktning, denna kan göras på alla hästar oavsett ålder och användningsområde. Här kompletteras köparens undersökning med hjälp av en sakkunnig. På grund av avsaknad av rättsfall som behandlar frågan råder det en viss osäkerhet om undersökningar har utvecklats till sedvänja. Vissa spekulationer kan däremot göras. Köp av häst innebär inte bara en kostnad vid inköp, de dagliga omkostnaderna tillkommer och många gånger kan de bli högre än köpeskillingen. Köparen vill använda hästen till något, oavsett om det är att ha som kompis i skogen eller att vinna stora klasser utomlands med så gör köparen en investering som inte enbart har ett ekonomiskt värde utan den får även ett emotionellt värde. Både för ens egen skull och för hästens är det därför av stort intresse att genomföra de undersökningar som krävs för att matchningen mellan häst och ryttare ska bli rätt. När du köper en häst tar du över ett ansvar för ett levande djur som är beroende av dig och som litar på vad du utsätter den för. Hästens välmående är ett annat argument för att besiktningen bör ses som sedvänja. Köper du exempelvis en häst för ändamålet att rida och tävla höga klasser i hoppning bör du också göra de undersökningar som är möjliga för att se så hästen kan klara av den uppgiften.

Något som talar mot att besiktningen ska vara sedvänja är möjligen de som anser att kostnaden för en besiktning inte är försvarbar i förhållande till kostnaden för hästen och dess användningsområde. Om hästen inte ska användas till något speciellt, kanske endast som sällskap till annan häst, kan det finnas anledning att inte göra någon besiktning. Även de som ska använda hästen till lättare ridning eller om köparen ridit hästen under en längre tid men senare vill köpa den, då finns det också anledning att bortse från någon vidare undersökning. Däremot så kommer det förmodligen inte att uppkomma någon tvist i dessa situationer. Avstår parterna en besiktning på grund av ekonomiska anledningar talar det för att de även skulle avstå en kostsam tvist.

Ser man det ur ett samhällsperspektiv finns alltid ett behov av förutsebarhet. För det krävs klara riktlinjer för vad som förväntas av köparen. Det hade inte bara gett parterna vägledning under köpprocessen utan även underlättat för de tvister som dras till domstol. Alla ”om i fall att-resonemang” hade minskat, det behövs inte spekuleras i vad som kunnat upptäckas om en undersökning företagits. Även den förutsättningen att det finns en sakkunnig inblandad som ska kunna ge sin objektiva syn på saken bör underlätta för sakfrågan. Vid ställningstagande till om en veterinärbesiktning är att betrakta som sedvänja bör även detta perspektiv tillmätas viss betydelse.

6 Avslutande kommentar

Hur kan vi jämföra en häst med en kaffebryggare när vi inte ens kan mäta en häst med en annan? Som vi sett finns det många problem med att en lag som är anpassad för köp av materiella ting även ska omfatta köp av levande djur. Någon upplysningsplikt finns varken stadgad i lag eller utvecklad i praxis. När det kommer till köp av häst råder det en annan grad av försiktighet, det är svårt att motivera ett hästköp utan att genomföra en enda undersökning. Däremot ser jag en svårighet i att lägga en plikt på köparen att företa de undersökningar som anses nödvändiga. Det krävs att en sakkunnig blir inblandad och i många fall handlar det om en veterinär. Hästaffärer liknar i detta avseende mer fastighetsköp än köp av lösa saker. Vad gäller betydelsen av en sakkunnig i köpprocessen bör möjligen mer vägledning hämtas från avgörande gällande fastighetsköp.

I dagens hästaffärer har veterinären fått en stor betydelse. Det inbringar en viss trygghet att låta en utomstående sakkunnig ge sin syn på saken. Det går nog idag att påstå att en veterinärbesiktning är ett vedertaget förfarande i en köpprocess. Med tanke på hur komplicerade köpen av häst är bara vad gäller alla omständigheter kring hästen finns ett stort behov av ett förtydligande av de regler som gäller förfarandet. Det går inte att en av Sveriges mest populära sporter, en hästnäring som har en betydande effekt på samhällets ekonomi, står utan tydliga riktlinjer både från lagstiftningen och från den praktiska tillämpningen i domstol. Och vad som är viktigt att komma ihåg är att det rör ett levande djur, ett djur vi har åtagit oss ansvar för och som i allra högsta grad hamnar i kläm vid dessa tvister. Med detta sagt ser jag ett stort behov av ett förtydligande av veterinärbesiktningens betydelse. Antingen genom att frågan tas upp i Högsta domstolen eller att det görs en anpassning i den lag som omfattar denna typ av köp. Besiktningen bör för att underlätta för alla inblandade upphöjas till sedvänja. Möjligen med vissa undantag och kanske till en början endast för köp över en viss prisklass, där behovet verkligen finns.

7 Käll- och litteraturförteckning

7.1 Litteratur

Adler, P. och Fock, E., *Köpa och sälja häst: juridisk hjälpreda vid hästaffärer*, Stockholm: Natur & Kultur, 1994.

Nääv, M. och Zamboni, M. (red.), *Juridisk metodlära*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 2018.

Ramberg, J. och Herre, J., *Allmän köprätt*, 8 uppl., Stockholm: Wolters Kluwer, 2016.

7.2 Elektroniskt material

Borg, Margareta, *Att provrida en häst*, Agria, <https://www.agria.se/hast/artiklar/om-hast/att-provrida-en-hast/>, hämtad 2020-04-20.

Kielén, M., Olsson, Y., Nordgren, M. och North, M., *Hästhållning i Sverige 2016*, Rapport 2018:12, Jönköping: Jordbruksverket, 2018, https://www2.jordbruksverket.se/download/18.29f2c2f51624fb1736d1ec63/1521792986570/ra18_12v2.pdf.

Leissner, C-G. och Gustafsson, J., *Checklista för köp och sälj av häst*, Agria, <https://www.agria.se/hast/artiklar/om-hast/checklista-for-kop-och-salj-av-hast/>, hämtad 2020-04-15.

Nordin, Anna, *Köpebesiktning – viktigast för säljaren*, Hippson, 2012, <https://www.hippson.se/artikelarkivet/veterinar/kopebesiktning-viktigast-for-saljaren.htm>, hämtad 2020-04-24.

Nordin, Anna, *Veterinär gör riskbedömningen – du avgör köp*, Hippson, 2017, <https://www.hippson.se/artikelarkivet/veterinar/veterinar-gor-riskbedomning-du-avgor-kop.htm>, hämtad 2020-04-24.

Petersen, Emily, *Besiktning av häst eller inte?*, Advokatbyrån Limhamnsjuristen, 2016, <https://www.limhamnsjuristen.se/hastjuridik/besiktning-av-hast-eller-inte/>, hämtad 2020-05-04.

Sveriges Veterinärförbund, *Blanketter*, <https://www.svf.se/blanketter/att-kopa/>, hämtad 2020-05-20.

7.3 Offentligt tryck

Prop. 1988/89:76 om ny köplag.

Motion 2008/09:C420 Försäljning av levande djur, av Tina Ehn.

Munukka, Jori, Köplag (1990:931) 17 §, Karnov lagkommentar (JUNO).

7.4 Övrigt

Deckeman, Lars, *Fel i häst*, Ny juridik, 2:09, hämtad 2020-04-15.

Heldt, T., Macuchova, Z., Alnyme, O. och Andersson, H., *Samhällsekonomiska effekter av hästnäringen*, Rapport 2018:04, Dalarnas Universitet, 2018.

Sultan, E. och Letsjö, M., *Hästar och konsumentköplagen – ett projektarbete under 2010 i samverkan mellan ASVH, Svenska Ridsportförbundet och Sveriges Veterinärförbund*, (Med stöd från Jordbruksverkets satsning på Livskraftigt hästföretagande), slutrapport.

8 Rättsfallsförteckning

NJA 1922 s. 596

HovR mål nr T 3977-08

HovR mål nr T 3262-08

HovR mål nr T 3016-08

HovR mål nr T 10067-09

HovR mål nr T 5745-10